

ČRNA ŽOLNA

// David Knez

NAJVEČJA PREDSTAVNICA
ŽOLN PRI NAS IN ENA
NAJVEČJIH NA SVETU.

Če je pri nas v preteklosti za znanilca smrti veljal veliki skovik (Otus scops), je to vlogo na Finskem prevzela črna žolna. Njeno trkanje po zunanjosti hiše naj bi oznanjalo, da bo nekdo v njej umrl. Imela pa naj bi tudi zdravilno moč; verjeli so, da zobotrebec, izdelan iz njenega jezika, pozdravi še tako hud zobobol. Na srečo imamo danes zobozdravnike, ki nas rešujejo muk, in ornitologe, ki na smrt prestrašene prebivalce lesenih hiš pomirijo, češ, da si črna žolna le išče nekaj za pod kljun, tesar pa jim pove, da imajo v tramu invazijo mravelj.

NAJVEČJA EVROPSKA ŽOLNA

Težki udarci kljuna, ki ptici neutrudno utirajo pot v samo sredico mogočnih dreves, odmevajo po gozdovih Palearktike od severa Španije pa tja do polotoka Kamčatke na daljnem vzhodu Rusije. Črna žolna je največja predstavnik žoln (Picidae) v Evropi in ena največjih žoln na svetu. Je približno dvakrat večja in štirikrat težja od velikega detla (*Dendrocopos major*). Pri nas je tretja najpogostejša žolna (za velikim detlom in zeleno žolno) in naseljuje celotno državo, z najvišjimi gostotami v hriboviti in gričevnati gozdni krajini do 800 metrov nadmorske višine. Prebiva v iglastih, listnatih in mešanih gozdovih, raje pa izbira

Prehranjevalne luknje, ki jih izdolbe črna žolna, pogosto segajo globoko v drevo.

foto: Domen Stanič

ČRNA ŽOLNA
(*Dryocopus martius*) je največja predstavnik žoln pri nas in ena največjih na svetu.
foto: Samo Jerele

starejše sestoje z dovoljšno količino večjih odmrlih stoječih dreves oziroma sušic, v katerih si spomladi najraje izteše duplo. Za izdelavo dupla si neredko izbere tudi živo drevo, ki so mu glive že dodobra omehčale »srce«. Ovalen in za pest velik vhod v duplo, pogosto nameščen visoko na drevesu, je zaradi oblike in velikosti zlahka prepoznaven, v globino pa lahko duplo sega tudi do 150 cm. Od sredine marca v njem par skrbi za tri do šest jajc, iz katerih se po štirinajstih dneh izvalijo glasni mladiči, za katere je duplo edini dom še nadaljnji mesec.

ČRNA KRALJICA

Odeta je v črno perje, ki se na trenutke blešči s temno rjavim in temno modrim leskom. Črnina je na glavi ostro prekinjena z živo rdečo krono. Ta pri samcu sega od čela do tilnika, pri samici pa je omejena le na zatilje. Spolno značilna krona je opazna že pri mladostnem perju mladičev, ki pogosto iz tekmovalnosti in radovednosti molijo glave iz dupla ter hreščeče prosijo za hrano. Na glavi zbujata pozornost tudi izrazito belo oko in velik kljun slonovinaste barve, ki je pri samici nekoliko manjši. Črna žolna v gozdu zelo dobro opozarja nase z glasnim nezamenljivim vzklikom, ki prodira med krošnjami dreves več sto metrov daleč, in klici, ki pogosto spremljajo njen let in

Njen dom so gozdovi, najraje izbira starejše sestoje z večjo količino večjih odmrlih dreves, v katerih si spomladi izteše duplo.

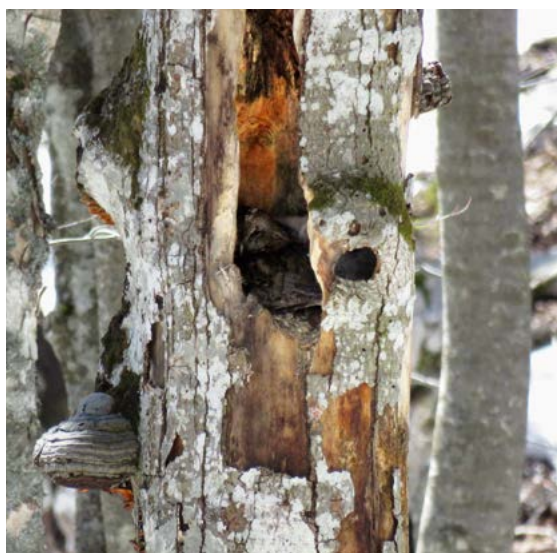
foto: **Katarina Denac**

ustavijo v koraku še tako nepozornega sprehajalca. Njeno teritorialno bobnanje, ki ga je najlažje opisati kot strele avtomatske puške ali delo hidravličnega kladiiva, pa ponazarja njeno surovo moč. Ta se kaže tudi s številnimi znaki prehranjevanja, ki so posejani po stoječih in padlih odmrlih drevesih in storih. Luknje, ki jih žolna izdolbe v les, so pogosto navpično pravokotne oblike in segajo globoko v drevo. Če v gozdu naletimo na svežo izdolbeno prehranjevalno luknjo, nas nemalokrat pod njo čaka tudi velik kup lesnih sekancev. Črna žolna se večinoma prehranjuje z žuželkami, ki živijo v odmrlem lesu. Med njimi v gospodarskih gozdovih prevladujejo lesne mravlje in njihov zarod, ki jih žolna najde predvsem v storih. V bolj naravnih gozdovih z več stoječega odmrlega drevja pa pogosto na njenem jedilniku pristanejo tudi ličinke različnih saproksilnih hroščev, ki živijo v odmrlem lesu. To so na primer kozlički (Cerambycidae) in podlubniki (Curculionidae: Scolytinae). V iskanju hrane se občasno spravi tudi na lesene daljnovode in ljudem povzroči nemalo preglavic, a kdo ji lahko zameri – med sušico in lesenim daljnovodom, ki gosti nevretenčarski posladek, ni veliko razlik.

NEPREMIČNINSKA AGENTKA

Kot primarni duplar oziroma vrsta, ki sama izdeluje dupla, je črna žolna tako kot večina žoln za gozdni ekosistem izrednega pomena. Ker si vsako leto izdolbe novo duplo, so stara na voljo številnim sekundarnim duplarjem. Ti si dupel ne morejo izdelati sami, jih pa nujno potrebujejo za vzgojo lastnega zaroda ali pa jih uporabljajo za prenočišča. Tako je povpraševanje po njih v gozdu vedno veliko. Zaradi velikosti dupel, ki jih izdelata črna žolna, so ta še posebno pomembna za večje predstavnike sekundarnih duplarjev. V njih na primer med pticami

najdejo dom koconogi čuk (*Aegolius funereus*), golob duplar (*Columba oenas*), lesna sova (*Strix aluco*), brglez (*Sitta europaea*) in različne vrste sinic, na gozdnem robu in v gozdnih fragmentih kmetijske krajine pa kavka (*Corvus monedula*), škorec (*Sturnus vulgaris*) in vijeglavka (*Jynx torquilla*), na severu Evrope tudi zvonec (*Bucephala clangula*). Med sesalci si dom v njih uredijo nekateri netopirji in polhi, kuna zlatica (*Martes martes*), kuna belica (*Martes foina*) ter navadna veverica (*Sciurus vulgaris*). V njenih duplih lahko najdemo tudi veliko pestrost žuželk, na primer različne vrste čebel in drugih členonožcev.

V starih duplih črne žolne svoj dom najdejo številni sekundarni duplarji, med njimi tudi **LESNA SOVA** (*Strix aluco*).

foto: **Mitja Denac**

Gozdovi se prebujajo in črna žolna se že aktivno pripravlja na novo gnezditveno sezono. Ob naslednjem sprehodu v gozd bodite pozorni na odmrle drevesa, ki jih krasijo prehranjevalne luknje, ter prisluhnite teritorialnemu bobnanju in klicem črne žolne. Z malo sreče in lahkim korakom jo lahko tudi vidite.

Na povezavi si lahko ogledate nekaj video utrinkov iz življenja črne žolne:

